

*Резнік Анастасія Олександрівна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Христюк Оксана Сергіївна,
викладач кафедри психології
навчально-наукового інституту права та психології,
Національної академії внутрішніх справ,
магістр психології*

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ВЗАЄМОДІЇ З ПОСТРАЖДАЛИМИ ВІД ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ефективна комунікація та взаємодія поліцейських з різними категоріями громадян в процесі здійснення професійної діяльності виступає підґрунтям успішного виконання оперативно-службових завдань, дозволяє надавати чи отримувати необхідну інформацію для розкриття злочинів та встановлення істини у справі. Слід зазначити, що без сформованих вмінь та навичок позитивної комунікації і міжособистісної взаємодії, спілкування поліцейських може носити обмежений або конфліктний характер та призводити до різноманітних проявів професійного стресу, вигорання та деформації. Як слушно вказує Т. Крашиннікова, в повсякденній діяльності працівників поліції присутні різноманітні ситуації конфліктної взаємодії різного рівня, переважно агресивного за своєю формою спілкування (очна ставка, обшук, допит тощо). Для найбільш повного позначення специфічних умов фахового спілкування працівників поліції введено спеціальний термін «агресивне комунікативне середовище» (контакт поліцейського з агресивними проявами осіб, протистоянням позицій, відкритим конфліктом різного ступеня, що пов'язаний із негативною емоційною напругою). Саме контакти в агресивному комунікативному середовищі складають основу фахового спілкування полісменів. У частини працівників НПУ чинник агресивності середовища спілкування може викликати високу напруженість міжособистісних контактів, що негативно впливає на виконання фахової діяльності і самовідчуття працівника в цілому [1].

Однією з найбільш емоційно складних сфер комунікативної діяльності поліцейських є взаємодія з постраждалими від різних видів злочинної діяльності, особливо з тими особами, які стали жертвами злочинів проти життя та здоров'я, статевої свободи, статевої недоторканості, пережили тортури, знущання, зґвалтування. Особливо гостро ця проблема постала в умовах війни, коли такі злочини вчиняються військовослужбовцями армії рф проти українського народу для деморалізації та залякування. Для тих груп поліцейських, які залучаються до розслідування таких злочинів на деокупованих територіях, психологічно складно працювати з масовими жертвами окупантів серед цивільного населення, жінок та дітей, коли біль та страждання людей посилюються в рази та поєднуються із особистими переживаннями.

Поліцейський повинен орієнтуватися в особливостях психології постраждалої особи, бути обізнаним з техніками спілкування та встановлення психологічного контакту і довірчих відносин під час проведення оперативних та/або слідчих дій. Зважати на те, що постраждалі можуть вести себе по-різному, немає однакової реакції особи на насилля, вона може відчувати цілий комплекс емоцій та почуттів: страх, огиду до себе та власного тіла, злість, спустошення, сум, жагу помсти, ненависть або радість за те, що її кривдник загинув, якщо особа є свідком цього або дізналась про це. Крім того, будь-яке насильство спричиняє глибокі психологічні травми, що здатні зруйнувати духовну, психологічну, фізичну та соціальну цілісність постраждалої особи. Тому слід проявляти всю можливу коректність, делікатність та чутливість у взаємодії, необхідно зберігати спокій, навчитися розуміти душевний стан особи, використовувати прийоми саморефлексії, бути доброзичливим, уникати недвозначних чи незрозумілих інтонацій, що викликають емоційний дискомфорт. Не можна поспішати, бути неуважним, слід приділити достатньо часу для вислуховування людини, створити умовний простір психологічної безпеки. Крім того, необхідно мати контакти фахівців-психологів, які спеціалізуються на наданні допомоги постраждалим від насильства для подальшого супроводу. Також важливо виробити у себе здорове «емоційне відсторонення», що допомагає дистанціюватися від пережитого та не брати на себе чужий біль і страждання, хоча повністю цього досягти складно та є необхідність у регулярних консультаціях та сеансах з психологом або психотерапевтом.

На нашу думку, важливою складовою встановлення психологічного контакту та міжособистісної взаємодії з постраждалими виступає розвинута когнітивна емпатія та толерантність як професійно-важливі якості особистості поліцейських. В цілому толерантність допомагає досягати взаєморозуміння в ході професійного спілкування з особами, що потрапили в складну життєву ситуацію, отримали психологічну та фізичну травматизацію. Таку позицію займає і М. Гуцман, який вказує, що на сьогодні толерантність отримує широке практичне вираження та проявляється у витримці, самовладанні, здатності тривалий час терпіти несприятливі впливи [2, с. 61].

Але щире співчуття, психологічна підтримка постраждалих часто є неможливими не тільки через складність і багатозадачність роботи поліцейських на місці події, а й через прояви професійної деформації, недостатньої сформованості професійних вмінь, навичок, професійно-важливих якостей, емоційного вигорання тощо. Ю. Александров зазначає, що міжособистісна взаємодія вимагає не лише високої професійної компетентності поліцейського, а й значного емоційного залучення, що може призводити до виснаження і, згодом, до емоційного вигорання [3, с. 180]. Дослідниця Л. П'янківська також вказує на високе професійне навантаження, виконання професійних обов'язків в стресових, небезпечних та невизначених ситуаціях, пов'язаних із війною, де ризики для життя та здоров'я надзвичайно високі, що сприяє формуванню негативних психологічних наслідків у вигляді емоційного вигорання [4, с.1358].

Професійна психологічна підготовка відіграє важливу роль, оскільки спрямована на підтримку психічного здоров'я та відновлення емоційних ресурсів і розвиток професійно-важливих якостей, необхідних вмінь та навичок працівників поліції. Професійна психологічна підготовка поліцейських включає і психопрофілактичну роботу з персоналом НПУ, що регулюється наказом МВС України від 6 лютого 2019 року № 88 «Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських» [5].

На нашу думку, психологічна підготовка поліцейських до взаємодії з постраждалими від злочинної діяльності повинна обов'язково включати в себе комплекс заходів, що спрямовані на підвищення рівня знань та практичних навичок взаємодії з жертвами злочинів, психологічних особливостей їх поведінки; розвиток навичок психічної саморегуляції та відновлення емоційного стану; прийомів вирішення конфліктів; навичок ефективної комунікації з різними категоріями громадян; попередження емоційного вигорання; навички зниження рівня стресу та методи надання первинної психологічної допомоги; розвиток психічної стійкості до психотравмуючих ситуацій; запобігання розвитку професійних деформацій та інших негативних психологічних станів.

У процесі психологічної підготовки доцільно використовувати спеціально розроблені тренінги, що сприяють навчанню поліцейських зберігати емоційний баланс під час тривалої роботи з постраждалими, а обговорення робочих ситуацій у групі дозволяє знизити емоційне навантаження, поділитися досвідом і отримати підтримку від колег. Відвідування індивідуальних консультацій з психологом дає змогу вирішити особистісні проблеми, пропрацювати складні психічні стани, зменшити ризики розвитку посттравматичного стресового розладу.

Таким чином, застосування комплексу форм та методів психологічної підготовки поліцейським до взаємодії з постраждалими від злочинної діяльності безперечно сприятиме розвитку надійної та ефективної правоохоронної системи в Україні, що здатна надавати висококваліфіковану допомогу населенню нашої держави.

Список використаних джерел

1. Крашиніннікова Т. В. Комунікативна компетентність працівника Національної поліції: навчальний посібник. Дніпро: Адверта, 2017. 107 с.

2. Гуцман М. С. Толерантність як складова ефективної соціально-психологічної взаємодії. Соціально-психологічні засади неконфліктної взаємодії між поліцією і населенням в соціумі: збірник тез доповідей учасників круглого столу (22 листопада 2018 р.) / упорядники: О. С. Колосович, М. П. Козирев. Львів: ЛьвДУВС. 2018. С. 61–64.

3. Александров Ю. В. Сучасний стан проблеми емоційного вигорання співробітників поліції. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ab5a64d0-1ec8-4e76-9e60-c75253237354/content>

4. П'янківська Л. В. Особливості психологічної профілактики синдрому «емоційного вигорання» у працівників поліції. Журнал «Наукові інновації та передові технології» (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»). 2024. № 3 (31). С. 1355–1368.

5. Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських: Наказ МВС України від 06.02.2019 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-19#Text>

Селезньов Михайло Дмитрович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Юшкевич Олена Геннадіївна,
доцент кафедри теорії та історії держави та права
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕВАКУАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Правове забезпечення евакуаційних заходів під час війни є важливою складовою захисту населення та забезпечення їхньої безпеки. В Україні питання евакуації регулюються як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Евакуація – це обов'язковий захід безпеки, спрямований на захист цивільного населення. Евакуація передбачає тимчасове переміщення людей з місць, де існує реальна загроза для життя або здоров'я, до більш безпечних територій. Вона проводиться в умовах війни, техногенних катастроф, природних катаклізмів або інших надзвичайних ситуацій. Цей захід має на меті захистити цивільне населення від небезпеки, зберегти їхні життя та здоров'я.

Конституція України гарантує право на життя і безпеку кожного громадянина, включаючи забезпечення евакуації. Відповідно до Конституції України, держава зобов'язана забезпечити захист життя і безпеки кожної особи. Це передбачає вжиття всіх необхідних заходів для запобігання загрозам, зокрема евакуацію населення із небезпечних зон. Таким чином, право на евакуацію є невід'ємною частиною конституційного права на життя.

Закон «Про правовий режим воєнного стану» визначає повноваження військового командування та органів влади у забезпеченні евакуації. Цей закон